

РОЗДІЛ 1

ПОСЛАНЕЦЬ ІЗ РЕВОЛЬВЕРОМ

Весна 1909 року

Київ, шинок на Батисвій¹ вулиці

— **Н**е треба різких рухів, пане Чечель. Я попереджений про ваші фокуси.

— Господь із вами, які фокуси?

— Ви чудово мене розумієте, Платоне Яковичу. Стійте спокійно. Витягніть правицю перед собою.

— Коли наставляють револьвер, завжди велять підняти руки вгору.

— Не гарикайтеся. Ця ваша манера теж добре відома... кому слід. Робіть, що велено.

Платон Чечель підкорився міцно збитому й незграбному на вигляд дядькові. Сиві пишні вуса робили його подібним до козацького полковника. Але не справжнього, а намальованого художником — з тих, що не застали живими жодного

¹ Батисва вулиця (названа так через близьке розташування до Батисевої гори) — до 1907 року Ямська. Нова назва з'явилася рішенням київської міської Думи на вимогу мешканців перейменувати Ямську — вона була відома будинками розпусти. (Тут і далі прим. авт., якщо не вказано інше.)

нащадка запорожців. Тому надихувалися описами з публікацій пана Яворницького й малюнків, які їх ілюстрували. Образ дещо перекреслював візницький сіряк, франтувато оздоблений трохи витертим бобровим коміром, і висока, трохи приплюснута згори шапка.

Іван Захарченко завжди любив маскуватися, і в нього дуже добре виходило.

Коли Платон тільки почав служити, Захарченко два роки як подався у відставку. Та легендарною персоною лишився. Його можна було зустріти в будинку на Великій Житомирській — завжди мав якісь справи у головному поліцейському відділку Києва. Особливо на третьому поверсі, надбудованому спеціально для розміщення там розшукової поліції.

З відставним сищиком рахувалися, бо Захарченка цінував сам недавно померлий, царство небесне, пан Мастицький¹ — київський поліцмейстер, з якого, кажуть, почалися успіхи міського розшуку. А пристав Георгій Рудий², той самий, хто придумав заносити відомості про злочинців в окремі картки, при зустрічі тиснув Захарченку руку й навіть поважно кланявся.

Відставний поліцейський не надто й приховував, що виконує приватні доручення за грубі гроші. Авторитет, а головне — зв'язки як у поліційному департаменті, так і в київських нетрях були старому сищику в поміч. Потай Платон хотів стати схожим саме на Захарченка, заслуживши повагу передусім сумлінною службою. Навіть кілька разів

¹ Мастицький, Леонід Порфирівич (1844—1909) — київський поліцмейстер (1882—1884), один із засновників розшукової поліції.

² Рудий, Георгій Михайлович (1863—1918) — начальник Київського розшукового відділення (1901—1907), вперше застосував у пошуковій роботі дактилоскопію, службових собак, створив експертно-криміналістичну службу. Автор першої в Російській імперії інструкції чинам розшукової поліції.

намірявся набратися духу й підійти до свого кумира, чомно попросити поділитися досвідом, напроситися на науку — якщо Іван Макарович бере учнів.

Не думав, що Захарченко прийде сам.

Що шукатиме його.

Взагалі не уявляв собі, чим завершиться кар'єра поліцейського, яка так стрімко й навіть дуже вдало розпочалася для нього лише три роки тому.

Платон привчив себе спати чутливо. Тож коли ззовні в замкову шпарину щось вставили, зрозумів: не сниться. Одразу скочив із ліжка, благо лежав одягнений, хай без піджака. Проте незваний гість уже зайшов. Поштовхом лівої руки причинив двері з огидно рипучими, давно не мащеними петлями, а озброєну праву руку направив на Платона. Спершу дуло дивилося Чечелю в лице, та наступної миті опустилося на рівень грудей.

Цілило в серце.

Платон упізнав прибульця й зрозумів: влучить із першого пострілу. Туди, куди наставив зброю. З будь-якої відстані, яка не перевищує передбачену зброярем дальність стрільби. Вайлуватий вигляд Захарченка, за переказами, обманув не одного зарізяку.

— Тепер спокійно покладіть ліву руку на зап'ясток правої. — Візитер говорив, не опускаючи револьвера, і, щойно Чечель виконав наказ, легенько гойднув дулом. — Дуже делікатно засукайте рукав сорочки до ліктя.

— Нічого там не...

— Роби, як сказано, щеня! — гаркнув Захарченко, тупнувши ногою. — Балакаєш густо! Ну!

Чечель не засукав просторий рукав шовкової, давно не праної сорочки — підсмикнув, оголюючи руку.

— Отак. — Сищик задоволено кивнув. — Дамський браунінг у рукаві на гумці. Де таке бачили, у кого з колег?

— Вичитав. Думав, вигадка, та спробував практикувати. Тут головне — тренуватися.

— Еге. Щодня перед люстром. Замість ранкової гімнастики. — Й одразу, без переходу: — Де?

Платон кивнув собі за спину.

Старий сищик опустил зброю і, більше не чекаючи небезпечної для себе витівки, обійшов Чечеля, відтерши міцним плечем. Спокійно перекинув подушку з брудними розводами, гмикнув, побачивши згаданий уже браунінг, але брати не став. Повернувся, присів на краєчок ліжка, покрутив свою зброю, підбив дулом край візницької шапки.

— Це все?

— Стилет, під низом.

— А ще? Чув, з вас кепкували через надмірну любов до зброї. По-доброму, Платоне Яковичу, по-доброму. Заздрили, я б сказав.

— Більше нічого нема. Казенний кольт здав.

— Забрали.

— Забрали, — визнав Платон.

Захарченко розгладив вуса, зітхнув.

— Стежив я за вашим сходженням, Платоне Яковичу. Ви подавали дуже великі надії. Власне, *ту* справу ніхто, крім особи з вашими природними вміннями й зрозумілими амбіціями, розплутати б і не зміг. Зараз розчарували.

— Чому?

Старий сищик обвів револьверним дулом убоге приміщення.

— Пішли шляхом найменшого опору. Благо, нинішні київські поліцейські — через одного довбаки. Досвідчений агент найперше шукатиме того, хто ховається, у гадючниках, подібних до цього. Але *ти*, синку, — він знову заговорив фамільярно, — навіть зараз маєш мадам Фортуну за

коханку. Полюють на тебе не ті, хто добре це вміє робити. Є тут, як любив казати душолюб Шельменко, *ню-анс*.

— Не зовсім зрозумів...

— Охо-хо... — Захарченко знову зітхнув. — З квартири ти, ясна річ, з'їхав, бо домовласник зі зрозумілих причин відмовив. Ті, хто тебе шукає, нишпорять по мебльованих кімнатах. Тільки мені стукнуло в голову попитати тут, на Батиєвій. Бруднішого місця в усьому Києві не знайти. Добре ведеться з блощицями?

— Знущаєтесь?

— Аж ніяк. На твоє щастя, поки ніхто з серйозного криміналу не готовий через тебе домовлятися з поліцією. Твоїєї голови, синку, твоєї крові дуже хоче Петербург. Але тут Київ. Та столична панночка наробила в місті забагато горя. Її в нас дуже довго боялися, через неї постраждали ні в чому не винні люди. Саме тому, Платоне Яковичу, оце місце, твою теперішню нору, мовчки приховують вдячні люди. За інших обставин вони поміняли б відомості про тебе на прихильне ставлення поліцмейстера. Ба навіть самого генерал-губернатора.

— Кажете, мене шукають, від поліції тут поки ховають — скільки можуть. Від вас — ні, ви приватна особа. Прийшли по мою душу. За чим наказом, Іване Макаровичу?

Слова вирвалися — і Захарченку не сподобалися.

Старий сищик закректав, неквапом підвівся, наблизився до Чечеля впритул.

Різкий рух — дуло врізалось в живіт.

Він знав, як і куди треба бити: Платонові від нібито не-сильного удару враз потемніло в очах. Повітря забракло, він відкрив рота, та вичавив лише неприємне хрипіння. Ступивши на крок назад, Захарченко дозволив йому опуститися на коліна, зі свистом видихнути. По тому присів, узяв грубими пальцями за підборіддя, подивився просто в очі.

— На душу твою, щеня, мені плюнути й розтерти. Дякуй Господу Богу й батькам своїм, що отакий вродився. Я вже наплював на київський розшук. У департаменті толкові люди перевелися, куди Рудий дивиться... Гребуть хабарі, коли вже понаїдаються... Мастицький такого б не допустив. Ти, Чечелю, наче той гриб після дощу серед купи мухоморів. О, думаю, нарешті за когось не соромно. Тому прийшов сюди нині. І ніхто мені ніколи нічого не ладен наказувати. Ще раз дозволиш собі подібне — подавишся.

— Вибачте... — прохрипів Платон.

— Вставай. Матимеш урок. Є в Києві люди, з якими отак балакать краще не треба.

Місце, куди ткнулося дуло, боліло. Подумки Чечель кляв себе останніми словами. За три роки в розшуковій поліції жодного разу не дозволив себе отак підловити. Але ж завжди готувався до сутичок, хай хтось і вважав його позером та хвальком. Нічого, зате он чутки розходяться про пістолет у рукаві. Ось порожня долоня, махнув рукою — все, мовби з повітря вилетів, лапи вгору, всіх заарештовано. Тут програв — шанованій ним людині, правдивому кумиру, та все одно — програв. Він у руках Захарченка, і хтозна, навіщо насправді старий сищик відшукав проти ночі його вбогий притулок.

І ще сильніше картав себе, бо не міг, не мав бажання опиратися людині, яка була — та й лишається, чого вже там! — зразком професіонала. На яку хотілося — чого вже там, далі хочеться! — рівнятися.

Платон не міг підняти на Івана Захарченка руку.

Покірно дозволяв робити з собою все, що тому заманеться.

І не розумів, як житиме з цим далі — по тому як старий поліцейський зробить те, навіщо прийшов.

Знати б, пощо перевдягнувся візником...

Захарченко заховав револьвер у глибоку кишеню сіряка.